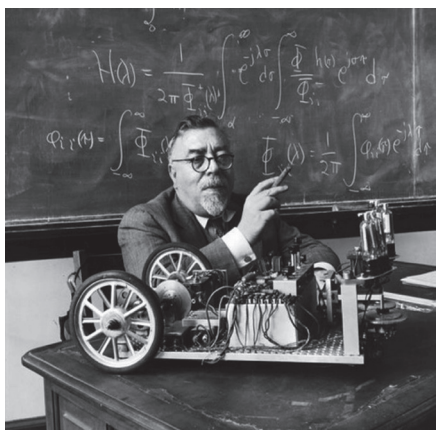

ANTUN HALONJA

Anarhija u kiberprostoru

Kiber- (engl. *cyber-*) prefiksalni je morfem koji označuje sve povezano s prividnom stvarnosti nastalom s pomoću računala. Nalazi se u riječi *kibernetika* (engl. *cybernetics*), koja je grčkoga podrijetla ($\kappa\upsilon\beta\epsilon\rho\nu\acute{\alpha}\omega$ = 'upravljam, kormilarim'), a skovao ju je američki matematičar Norbert Wiener tijekom istraživanja teleoloških mehanizama (strojeva s povratnom spregom). Danas se kibernetika upotrebljava u značenju znanosti o općim zakonitostima procesa upravljanja, reguliranja, dobivanja, pohranjivanja, pretvorbe i prijenosa informacija u sustavima neovisno o njihovoj prirodi ili pak znanosti o vođenju postupaka prema određenom cilju. Wiener je naziv *kibernetika* popularizirao u knjizi *Cybernetics: Control and Communication in the Animal and Machine* objavljenoj 1948. godine.

Norbert Wiener

Engleski prefiksoid *cyber-* također se pojavljuje i u riječi *cyberpunk*, koju je prvi put upotrijebio američki pisac Bruce Bethke u svojoj kratkoj pripovijetki *Cyberpunk* objavljenoj 4. studenoga 1983. godine u američkome znanstvenofantastičnom časopisu *Amazing*

Stories. Budući da su protagonisti njegove priče hakeri tinejdžeri, želio je da naslov pripovijetke bude jednosložna i lako pamtljiva riječ koja će ujediniti kibernetiku kao komunikacijsku znanost i pank kao anarhistički pokret mladih nastao sredinom sedamdesetih godina dvadesetoga stoljeća u Velikoj Britaniji.

No prave se zasluge za nastanak književnoga pokreta *cyberpunk* pripisuju američko-kanadskom piscu Williamu Gibsonu, koji je tijekom osamdesetih godina dvadesetoga stoljeća napisao nekoliko

.....
 U hrvatskome se jeziku engleski prefiksoid *cyber-* nalazi kao prva sastavnica mnogih složenica i polysloženica, a često se piše i kao samostalna riječ u dvorječnoj svezi (*cybercafe, cyberfit, cyberspace, cyber kafić, cyber prostor, cyber punk, cyber rat, cyber seks, a zabilježene su i potvrde za cyber novinar i cyber policajac*).
 .....

djela čiju je radnju smjestio u *kiberprostor* (engl. *cyberspace*), umjetni (virtualni) svijet nastao unutar računalne mreže. Od Gibsonovih djela najpoznatiji je njegov debitantski roman *Neuromancer* iz 1984. godine.

.....
hardver, očvrsje, sklopovlje, sklopovi, strojevina, sklopovska oprema, sklopovska konfiguracija računala, materijalna osnovica, sklopovska podrška, sklopovska osnova, oprema, željezarija, računalna oprema, raditelj, tehnička oprema, strojna oprema, tehnička osnova
 .....

cyber- na hrvatski se prevodi i pridjevima *prividni, nestvarni, imaginarni*. Nijedna od tih zamjena nije zaživjela u praksi. Jedno od terminoloških načela glasi da, ako se ne može pronaći odgovarajuća domaća riječ, treba prihvatiti riječ u obliku prema latinskome i grčkome, a ne prema engleskome, francuskome, njemačkome itd. Dakle, sasvim je prihvatljivo pisati *kiber-* kao prvi dio složenica *kiberdjevojka, kiberkafić, kiberkriminal, kibernomak, kiberpank, kiberpolicajac, kiberprostor, kiberseks, kiberstroj* itd.

U hrvatskome se jeziku engleski prefiksoid *cyber-* nalazi kao prva sastavnica mnogih složenica i polusloženica, a često se piše i kao samostalna riječ u dvorječnoj svezi (*cybercafe, cyberfit, cyberspace; cyber kafić, cyber prostor, cyber punk, cyber rat, cyber seks*, a zabilježene su i potvrde *cyber novinar* i *cyber policajac*).

U praksi se najčešće nalazi pravopisno neprilagođena strana riječ, ali sve je češće u uporabi prefiksoid *kiber-* (u znanstvenim se radovima pojavljuju nazivi *kiberprostor* i *kibertijela*) umjesto neprilagođena engleskoga prefiksoida *cyber-*. Prefiksoid

Hardver nije samo tvrdi disk

Za engleski naziv *hardware* u hrvatskome su jeziku potvrđeni ovi prijedlozi zamjena: *hardver, očvrsje, sklopovlje, sklopovi, strojevina, sklopovska oprema, sklopovska konfiguracija računala, materijalna osnovica, sklopovska podrška, sklopovska osnova,*

oprema, željezarija, računalna oprema, raditelj, tehnička oprema, strojna oprema, tehnička osnova. Samo su neki zaživjeli u praksi: *sklopovlje, strojna oprema, računalna oprema.*

U hrvatskim tekstovima nalazimo i izvorni engleski lik *hardware* ili češće anglicizam *hardver*. Od naziva *hardver* mogu se izvesti imenice između *hardveraš/hardverašica*, koje označuju ‘čovjeka/ženu koji se bave hardverom’ te odnosni pridjev *hardverski*. Naziv *hardver* prihvatljiv je u razgovornome funkcionalnom stilu, ali bi se u stilovima koji imaju stroži odnos prema normi trebao zamijeniti domaćim nazivom. U posljednje vrijeme neki računalni korisnici često izjednačuju *hardver* s *tvrdim diskom*, što se može pronaći i u literaturi (čak i u jezičnim savjetnicima). To nikako nije točno jer je *tvrdi disk* samo dio *hardvera*, odnosno *sklopovlja* ili *računalne opreme*, pa njegovo značenje ne bi trebalo izjednačivati sa svim fizičkim, opipljivim dijelovima računala i računalnih sustava.

Za naziv *softver* u hrvatskome računalnom nazivlju ne postoji jednorječna zamjena osim naziva *programi* koji nije jednoznačan u svim kontekstima. Za engleski naziv *software* u hrvatskome su jeziku potvrđeni ovi prijedlozi zamjena: *napudbina, napudba, softverska podrška, programska podrška, programska potpora, napudbena sredstva, programska biblioteka, programska oprema, programi, računalna podrška, smišljatelj*. Osim toga, u hrvatskim tekstovima katkad nalazimo i izvornu englesku riječ *software* (pisanu obično kurzivom) i poluprilagođeni lik *softwer*. Najčešće je potvrđena tuđica *softver* koja se nalazi i u hrvatskim općim rječnicima, a zabilježeni su i hrvatski nazivi: *programska oprema, programska potpora, programska podrška*.

.....
*napudbina, napudba, softverska
 podrška, programska podrška,
 programska potpora, napudbena
 sredstva, programska biblioteka,
 programska oprema, programi,
 računalna podrška, smišljatelj*
 .....

Dakle, naziv *softver* moguće je zamijeniti hrvatskim nazivima iako se uporaba još koleba. Najčešća je zamjena: *programska podrška* ili jednostavno *program(i)*. Iako se katkad riječ *podrška* diskriminira kao rusizam i predlaže se njezina zamjena riječju *potpora*, smatramo da treba podržati naziv *programska podrška* zbog njegove razmjerno dobre prihvaćenosti u praksi.

